Nr 43.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 maj 1911 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

I en till Riksdagen den 7 april innevarande år aflåten, till bankoutskottet remitterad proposition nr 173 har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

5 §.

Rätt att komma i åtnjutande af hel pension inträder:

för manlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextiosju lefnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextio lefnadsår och trettio tjänstår;

dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna samt blindundervisningsanstalterna: vid femtiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

b) för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien minst tio år: vid sextio lefnads- och trettio tjänstår;

c) för provinsialläkare och förste provinsialläkare, som tillika är provinsialläkare: vid sextiotvå lefnads- och tjugu tjänstår;

d) för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka, betjänte vid tullverkets kust- och gränsbevakning, gymnastiklärare, de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare äfvensom beridare vid hingstdepå: vid sextiotvå lefnadsår och trettio tjänstår;

e) för förste provinsialläkare, som icke tillika är provinsialläkare: vid sextiofem lefnads- och tjugutre tjänstår;

f) för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärinstitutet, fria konsternas akademi och musikaliska akademiens konservatorium samt landtbruksinstitutet vid Ultuna och landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, för föreståndare och öfverassistenter vid centralanstalten för försökväsendet på jordbruksområdet äfvensom för statskonsulenter i olika grenar af landthushållningen samt länsveterinärer: vid sextiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

g) för bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna, postvaktbetjänte, betjänte vid tullverkets lokalförvaltning, andra ämnes- och öfningslärare vid statens läroverk än de under d) och f) särskildt angifna äfvensom geologer vid Sveriges geologiska undersökning, landtbruksingenjörer och distriktslandtmätare samt tjänstemän och betjänte vid den lokala skogsförvaltningen: vid sextiofem lefnads- och trettiofem tjänstår;

h) för chefen för landtbruksstyrelsen: vid sextiosju lefnadsår och tio tjänstår såsom chef för samma styrelse;

i) för byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen: vid sextiosju lefnadsår och tjugufem tjänstår.

Denna lag träder i kraft, hvad angår f) och i) omedelbart efter utfärdandet och i öfrigt den 1 januari 1912.

Ofvannämnda statsrådsprotokoll innehåller härom följande yttrande af departementschefen.

»Enligt 5 § g) i pensionslagen inträder för chefen för medicinalstyrelsen rätt att komma i åtnjutande af pension vid sextiosju lefnadsår och tio tjänstår såsom chef för nämnda styrelse.

Chefens för medicinalstyrelsen pensionsrätt.

I den till innevarande års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen, däri Kungl. Maj:t under sjätte hufvudtiteln framlagt förslag till omorganisation af och lönereglering för medicinalstyrelsen, har Kungl. Maj:t emellertid, bland annat, föreslagit, att beträffande generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen, hvilken borde förordnas hvarje gång allenast för en tid af sex år, liknande föreskrifter i pensioneringshänseende måtte införas som de, hvilka träffats i fråga om pensionering af cheferna för post-, telegraf- och järnvägsstyrelserna.

Generaldirektör, hvilken minst 12 år innehaft generaldirektörs förordnande, skulle sålunda vara berättigad att i pension uppbära 6,000 kronor. Om generaldirektör, innan han uppnått 12 tjänstår, antingen på grund af sjukdom befunnes oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring eller ock utan egen begäran nödgades afgå från sin befattning utan att på grund af tjänstefel hafva förverkat densamma, skulle han vara berättigad att i pension uppbära 5,000 kronor, då afgången skedde före eller vid 6 tjänstår, samt 5,500 kronor, då afgången skedde efter 6 men före 12 tjänstår. Denna pension skulle utgå å allmänna indragningsstaten.

Då dessa pensionsbestämmelser blifvit intagna i de för befattningshafvare vid medicinalstyrelsen föreslagna lönevillkoren, påkallas vid bifall till hvad sålunda föreslagits sådan ändring af nämnda lagrum, att bestämmelsen om chefen för medicinalstyrelsen därifrån uteslutes.

Tjänstårsberäkning för provinsialläkare.

Provinsialläkarkommittén.

I det vid nämnda statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet rörande sjätte hufvudtiteln har statsrådet och chefen för civildepartementet erinrat därom, att den s. k. provinsialläkarkommittén framlagt vissa förslag angående ordnandet af pensionsförhållandena för provinsialläkare.

Kommittén har härutinnan till en början föreslagit, att förste provinsialläkare eller provinsialläkare, som innehaft extra provinsialläkartjänst eller sådan stads-, köpings- eller municipalläkartjänst, med hvilken varit förenad rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civila läkare i statens tjänst, skall såsom till pension berättigande tjänstår tillgodoräknas fem af de år, hvarunder han innehaft dylik tjänst.

I detta hänseende har kommittén lämnat följande utredning.

Vid 1904 års Riksdag hemställde Kungl. Maj:t om rätt för extra provinsialläkare att efter befordran till ordinarie provinsialläkare få för pension räkna sig till godo fem af sina tjänstår såsom extra provinsial-

läkare. Framställningen grundade sig på en särskild begäran i en år 1900 af 140 extra provinsialläkare genom utsedda ombud till Kungl. Maj:t ingifven underdånig framställning. Som stöd för denna begäran anfördes af sökandena, att, med dåvarande bestämmelser om rätt till provinsialläkarpension, en extra provinsialläkare, som erhållit provinsialläkartjänst, i regel måste innehafva sistnämnda befattning i 25 år för att kunna erhålla pension, enär han endast i undantagsfall före befordringen bestridt statstjänst i egentlig mening — t. ex. militär-, fängelse- eller järnvägsläkartjänst. I betraktande häraf och enär det knappast funnes någon möjlighet att före 42—45 års ålder blifva provinsialläkare, skulle endast ett fåtal af de befordrade lefva till pensionsåldern och ännu färre hafva förmåga och kraft att så länge nöjaktigt uppehålla tjänsten.

I häröfver infordradt yttrande förklarade medicinalstyrelsen sig anse det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att såväl extra provinsialläkare — i första rummet de, till hvilkas aflönande statsbidrag utginge, men äfven de öfriga — som ock stadsläkare tillerkändes rätt att vid öfvergång till provinsialläkartjänst beräkna fem af sina tjänstår i de resp. tjänsterna såsom tjänstår i statens tjänst, berättigande till pension. Båda dessa kategorier af läkare vore nämligen enligt gällande läkarinstruktion pliktiga att inom sina tjänstområden fullgöra en provinsialläkare åliggande tjänstförrättningar. Styrelsen framhöll äfvenledes den redan af petitionärerna påpekade omständigheten, att den af dem nu begärda förmånen tillkomme andra läkare med mindre omfattande verksamhet, såsom fängelse- och järnvägsläkare. Beviljandet af ifrågavarande förmån skulle dessutom medföra, att ändamålet med den dåvarande pensionsordningen bättre ernåddes, i det att mången provinsialläkare då ej behöfde kvarstå i tjänst så länge som nu vore fallet, till skada för läkarvården på landsbygden, hvilken fordrade rörliga och kraftiga läkare.

Äfven statskontoret, hvars yttrande jämväl infordrats, fann sig, hufvudsakligen på samma grunder som medicinalstyrelsen, böra tillstyrka framställningen, dock under villkor, att med de befattningar, på grund af hvilka de fem årens tjänstgöring bestridts, varit förenad rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civila läkare i statens tjänst.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit hemställdes i den till Riksdagen aflåtna propositionen om den förändring, bland andra, i bestämmelserna om provinsialläkarpensions utgående, »att provinsialläkare, som uppnått 60 år och tjänstgjort i 25 år, af hvilka minst 20 år såsom provinsialläkare och återstående tiden i annan statens tjänst eller i extra provinsialläkartjänst eller sådan stadsläkarbefattning, med hvilken varit

förenad rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civila läkare i statens tjänst, skall vara berättigad att vid afgång från tjänsten erhålla pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 4,000 kronor.»

Statsutskottet, som hade att yttra sig öfver Kungl. Maj:ts sålunda gjorda förslag, förklarade sig ej hafva funnit anledning till erinran mot detsamma och hemställde därför om Riksdagens bifall. Reservation häremot var emellertid anförd af 10 utskottsledamöter från Andra kammaren, hvilka yrkade afslag, enär det vore »olämpligt att nu, beträffande provinsialläkarnes pensionering, fastslå bestämmelser, som tilläfventyrs kunde komma att stå i strid med grunderna i det allmänna förslag till civila tjänstemäns pensionering, hvilket inom den närmaste framtiden torde vara att förvänta».

Förslaget blef ej af Riksdagen bifallet.

Kommittén har härefter anfört följande:

»Förhållandena äro numera visserligen i många stycken förändrade genom den nya pensionslagens bestämmelser. Men fordringarna på vissa tjänstår för att komma i åtnjutande af statspension finnas fortfarande och skulle, om ej särskilda mått och steg vidtoges, bringa de extra provinsialläkarne i en till och med ogynnsammare ställning än förut, enär de efter befordran till provinsialläkartjänst skulle nödgas afgå vid 62 års ålder, huru ringa den 'afkortade' pensionens belopp än kunde blifva. I viss mån skulle denna olägenhet afhjälpas genom kommitténs förslag till pensionskassa för extra provinsialläkare. Kassans ena uppgift skulle nämligen blifva att bereda tilläggspension åt sådana delägare, som vid afgången från provinsialläkartjänst ej komme i åtnjutande af hel statspension å 4,000 kronor. Denna tilläggspension skulle för hvarje delägare, för hvilken afgifterna till kassan blifvit ordentligen guldna, blifva så stor, att den tillsammans med den afkortade statspensionen uppginge till förut nämnda belopp af 4,000 kronor. Härigenom skulle också behofvet att såsom till pension berättigande tjänstår få räkna extra provinsialläkartjänstgöring bortfalla för nytillkommande extra provinsialläkare, som före fyllda 35 år erhölle tjänst.

Erfarenheten har dock visat, att en stor del extra provinsialläkare först sedan de fyllt 35 år, många långt senare, erhålla sina tjänster. Tidvis råder nämligen stort missförhållande mellan tilloppet af nya läkare och antalet tillgängliga platser. Vid en i samband med uppgörandet af förslaget till pensionskassa företagen undersökning visade det sig, att af 163 extra provinsialläkare ej mindre än 76 voro i nämnda afseende öfveråriga. Alla dessa måste till den ifrågasatta pensionskassan betala mer eller mindre dryga tilläggsafgifter för att erhålla den beräknade tilläggspensionen vid afgången från en eventuellt erhållen

ordinarie provinsialläkartjänst; ingen af dem skulle hinna förvärfva de föreskrifna 27 åren i statstjänsten. Redan för den, som exempelvis nått 40 år, innan han såsom extra provinsialläkare kunnat vinna delägarrätt i kassan, blefve tilläggsafgiften så stor, att läkaren väl i allmänhet, helst om han vore belastad med studieskuld, nödgades välja den formen för tilläggets inbetalning, som består i årliga afgifter under hela tjänstetiden. Utom den ordinarie årsafgiften (200 kronor), under tjänstgöring såsom extra, och den årliga pensionsafgiften (160 kronor), under tjänstgöring såsom ordinarie provinsialläkare, måste han då betala ett tillägg af 276 kronor för år. Från sistnämnda börda kunde han, efter vunnen befordran till statstjänst, i afsevärd mån befrias genom den åsyftade beräkningen af 5 tjänstår för pension.

Då tjänstgöringen såsom extra provinsial- eller stadsläkare i mycket är likställd med den såsom provinsialläkare — hvilket ock i viss mån erkänts af Kungl. Maj:t och Riksdagen genom den nyss refererade behandlingen af ifrågavarande ärende vid 1904 års riksdag — så synas dessa läkare med någon rätt kunna begära att äfven i pensionshänseende få tillgodoräkna sig en del af sin tjänstgöring före befordran till en statens tjänst, så mycket mera som den nya pensionslagen uttryckligen medgifver, att äfven tiden för extra anställning eller förordnanden i statens tjänst får medtagas vid beräknande af tjänstår för pension.

I likhet med de myndigheter, hvilkas yttranden här ofvan anförts, finner kommittén det sålunda vara med billigheten öfverensstämmande, att fem års tjänstgöring såsom extra provinsialläkare eller stadsläkare få i pensionshänseende räknas som tjänstår.»

Kommittén har i detta sammanhang härjämte föreslagit, att vissa äldre nuvarande extra provinsialläkare skulle i pensionshänseende få tillgodoräkna sig än flera tjänstår såsom extra provinsialläkare.

I denna fråga har inom kommittén afvikande mening uttalats dels af två kommittéledamöter, hvilka föreslagit, att provinsialläkare skulle få för statspension tillgodoräkna sig alla år, de tjänstgjort såsom extra provinsialläkare, och dels af en annan ledamot af kommittén, som ansett, att provinsialläkare ej borde i förevarande afseende få tillgodoräkna sig något af sina tjänstår som extra provinsialläkare.

Till den förra af dessa från kommitténs förslag afvikande meningar har, bland andra, svenska provinsialläkarföreningen anslutit sig.

Medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen, som den 25 maj 1910 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande öfver det af provinsialläkarkommittén framlagda betänkandet, har i här ifrågavarande del i hufvudsak biträdt kommitténs förslag.

Jämväl statskontoret har öfver kommitténs förslag blifvit hördt. I den 8 november 1910 afgifvet underdånigt utlåtande i ämnet har statskontoret därvid efter omnämnande af frågans föregående behandling framhållit, att densamma måste anses hafva kommit i ett helt annat läge dels genom det af provinsialläkarkommittén afgifna förslaget till pensionskassa för beredande bland annat af tilläggspension åt provinsialläkare, som till följd af tjänstårens antal icke erhåller hel pension, dels ock genom bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension. Redan nu vore jämlikt nådiga kungörelsen den 31 mars 1900 nämnda lag tillämplig å ett stort antal provinsialläkare; och därest ny lönestat såsom kommittén föreslagit komme till stånd, blefve lagens föreskrifter gällande för alla, som inginge på den nya staten. För provinsialläkares rätt till pension från allmänna indragningsstaten enligt bestämmelserna i nådiga brefvet den 10 juli 1884 erfordrades — utom att hafva uppnått en lefnadsålder af 60 år — 25 års tjänstgöring i statens tjänst, af hvilka 20 år såsom provinsialläkare; och hade befintligheten af nämnda jämförelsevis stränga fordran på 20 års tjänst såsom provinsialläkare i icke ringa grad medverkat till förmån för det tidigare förslaget att något nedsätta fordringarna, hvad de öfriga erforderliga 5 tjänståren beträffade. Enligt de i förenämnda lag fastslagna pensioneringsgrunderna däremot ägde provinsialläkare att vid uppnådda 62 lefnads- och 27 tjänstår komma i åtnjutande af hel pension samt att vid mindre antal tjänstår, dock minst 10, erhålla afkortad pension; såsom tjänstår finge icke beräknas annan tid än den, under hvilken tjänstinnehafvaren innehaft statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande; hvaremot visst antal år i provinsialläkartjänst icke enligt pensionslagen erfordrades. Under sådana förhållanden och med hänsyn särskildt därtill att enligt nämnda lags bestämmelser sålunda funnes utsikt för en vid framskriden ålder dock icke efter fyllda 52 år till provinsialläkare utnämnd extra provinsialläkare att erhålla pension om än afkortad, ansåge statskontoret ifrågavarande förslag icke böra bifallas. Att medgifva undantag från pensionslagens bestämmelser om hvad med tjänstår för pension afsåges, syntes kunna skapa ett betänkligt precedensfall, med hänsyn hvartill man svårligen skulle kunna motsätta sig beviljandet af dylik förmån i andra liknande fall, exempelvis på undervisningens område. I framtiden, då provinsialläkaren hade att från pensionskassan påräkna tilläggspension för de år, han tillbragt såsom extra provinsialläkare, blefve i allt fall den föreslagna tjänstårsrätten af mindre be-

Statskontoret.

tydelse; och i oförändrad form skulle förslaget dessutom medföra den oegentlighet, att år, för hvilka staten för en extra provinsialläkare erlagt bidrag till pensionskassan, skulle af denne såsom befordrad till provinsialläkare få räknas såsom tjänstår för pension och staten sålunda få vidkännas dubbel pensionskostnad, med resultat i vissa fall att pensionskassan skulle blifva den enda vinnande på förmånen af tjänstårsberäkningen. Om exempelvis en person, som vid 35 års ålder anställts såsom extra provinsialläkare och sålunda blifvit delägare i den föreslagna pensionskassan, fem år därefter befordrats till provinsialläkare, skulle denne enligt kommitténs förslag vid 62 års ålder räkna, utom 22 år såsom provinsialläkare, 5 tjänstår för pension tillbragta i extra provinsialläkarbefattning, sålunda tillhopa 27 år eller det för hel pension erforderliga antalet tjänstår; då hel pension af statsmedel alltså skulle utgå, kunde någon tilläggspension från kassan icke ifrågakomma; och genom den föreslagna bestämmelsen om tjänstårsberäkningen för pension skulle således i själfva verket staten få i detta fall betala den tilläggspension, som eljest ålegat kassan på grund af inbetalta afgifter.

Då emellertid föreliggande statistiska uppgifter gåfve vid handen, att befordran till provinsialläkare tenderade att allmänt mer och mer försenas, ville det synas statskontoret, som om något borde göras för att icke statspension för provinsialläkare af sådan anledning och på grund af pensionslagens stadgande om skyldighet att från provinsialläkartjänst afgå vid uppnådd ålder af 62 år skulle blifva alltför knapp. Till afhjälpande af denna olägenhet och för att jämväl bereda provinsialläkare, som förut varit extra provinsialläkare, någon lättnad i fråga om de dryga tilläggsafgifterna till kassan ansåge sig statskontoret böra ifrågasätta, huruvida icke en nedsättning i det enligt pensionslagen erforderliga antalet tjänstår för hel pension åt provinsialläkare lämpligen borde vidtagas, dock icke under 20 år. Med en sådan bestämmelse i förening med de af kommittén föreslagna ändrade grunderna för befordran till provinsialläkartjänst i syfte att till sådan tjänst i viss mån gifva extra provinsialläkare företräde, syntes alla rimliga anspråk blifva tillgodosedda.

Departements-chefen.

Aflöningen till extra provinsialläkare har hittills hufvudsakligen bestridts af kommuner och landsting. Till vissa extra provinsialläkare har därjämte utgått statsbidrag från ett af Riksdagen för ändamålet beviljadt förslagsanslag. Enligt det af Kungl. Maj:t för innevarande års Riksdag framlagda förslaget till omorganisation af provinsialläkarväsendet skulle nämnda sätt för ifrågavarande läkares aflönande bibehållas. Den extra provinsialläkartjänsten torde sålunda icke vara att hän-

föra till sådan extra ordinarie anställning i statens tjänst, som afses i 17 § af gällande pensionslag. Häraf följer åter att ett inslående på den af kommittén i förevarande afseende föreslagna vägen skulle innebära en afvikelse från den i nämnda paragraf fastslagna principen, något som jag, i likhet med statskontoret, anser kunna medföra betänkliga konsekvenser och oegentligheter.

Ändamålet med kommitténs förslag angående viss utsträckt rätt för provinsialläkare att räkna tjänsteår har ju varit att bereda större möjligheter för provinsialläkare att komma i åtnjutande af hel statspension. Denna angelägenhet synes mig få en tillfredsställande lösning på det af statskontoret angifna sättet, till hvilket jag helt ansluter mig.

För provinsialläkare äfvensom för sådan första provinsialläkare, som jämväl innehar provinsialläkarebefattning och som i pensionshänseende är likställd med provinsialläkare, skulle sålunda rätten att komma i åtnjutande af hel pension inträda vid sextiotvå lefnads- och tjugu tjänstår.

För vinnande af detta syfte erfordras ändring af 5 § mom. c i pensionslagen.

Förste provinsialläkares pensionsålder.

Provinsialläkarkommittén.

Provinsialläkarkommittén har vidare föreslagit, att den ålder då en förste provinsialläkare borde tilldelas rätt att komma i åtnjutande af hel pension, skulle sättas lika med den, som i pensionslagen bestämts för, bland andra, universitetslärare och länsveterinärer, således sextiofem lefnads- och tjugufem tjänstår.

Beträffande detta förslag hafva olika meningar uttalats af de läkare, som härom yttrat sig. En och annan har önskat, att förste provinsialläkare skulle kunna afgå med pension vid en lefnadsålder af 60 år, andra vilja sätta pensionsåldern till 62 eller 63 år. Flertalet hafva dock icke erinrat något mot kommitténs förslag.

Medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen har i sitt förutnämnda underdåniga utlåtande jämväl anslutit sig till kommitténs förslag dock med den inskränkningen, att den af kommittén föreslagna pensionsåldern allenast skulle gälla sådana förste provinsialläkare, som icke samtidigt bestrede provinsialläkartjänst.

Statskontoret.

Statskontoret har i ett den 23 nästlidna mars afgifvet underdånigt utlåtande yttrat sig i förevarande fråga. Utgående från att i öfver-

ensstämmelse med hvad statskontoret, såsom förut nämnts, ifrågasatt angående pensionsbestämmelserna för provinsialläkare, minst tjugu tjänstår borde, med bibehållande af föreskriften om pensionsålder af 62 år, stadgas såsom erforderliga för rätt till hel pension icke blott för provinsialläkare utan äfven för sådana förste provinsialläkare, som tillika vore provinsialläkare, har statskontoret, som för sin del icke haft något att erinra mot medicinalstyrelsens förslag om pensionsålderns för öfriga förste provinsialläkare bestämmande till 65 år, därvid förklarat sig anse, att, om detta förslag godkändes, häraf skulle följa att för förste provinsialläkare af sistnämnda slaget borde föreskrifvas ett antal af 23 tjänstår såsom erforderliga för rätt till hel pension.

Departementschefen.

Jämväl i denna fråga har jag funnit mig böra biträda statskontorets mening, enligt hvilken för förste provinsialläkare, som icke tillika är provinsialläkare, rätten till hel pension skulle inträda vid sextiofem lefnadsår och tjugutre tjänstår.

Bestämmelserna härom torde böra införas i 5 § af pensionslagen såsom ett nytt moment, hvilket lämpligen bör i paragrafen intagas såsom moment e). Till följd häraf lära nuvarande momenten e), f) och g) i stället böra betecknas såsom respektive f), g) och h) och hänvisningen i blifvande mom. g) göres till d) och f) i stället för till d) och e).

De af mig hittills förordade ändringarna i pensionslagen böra gifvetvis träda i kraft samtidigt med de lönestater, till hvilka de ansluta sig, eller den 1 januari 1912.

Pensionsåldern för byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen, lärare vid landtbruksinstituten, statskonsulenter i olika grenar af landthushållningen samt för föreståndare och öfverassistenter vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Enligt 5 § nämnda lag inträder rätt att komma i åtnjutande af hel pension för manlig tjänstinnehafvare vid uppnådda 67 lefnadsår och 35 tjänstår. För vissa tjänstinnehafvare har emellertid, såsom redan är framhållet, en nedsättning af såväl lefnads- som tjänståldern medgifvits. Sålunda inträder förenämnda rätt enligt 5 § e) för, bland andra, lärare vid universiteten, tekniska högskolan, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärinstitutet, fria konsternas akademi och musikaliska akademiens konservatorium samt för länsveterinärer redan vid 65 lefnads- och 25 tjänstår.

Landtbruksstyrelsen har nu i underdånig skrifvelse den 16 november 1910 anfört, hurusom skälet till denna olikhet beträffande antalet tjänstår, som erfordras för erhållande af hel pension, syntes vara, att de tjänstemän, för hvilka nedsättning i tjänsteåren medgifvits, erhölle sina befattningar så sent, att de i allmänhet icke kunde tänkas, då de uppnått de för hel pensions åtnjutande stadgade lefnadsåren, hafva nått den stadgade tjänståldern af 35 år. *Landtbruksstyrelsen.*

Samma förhållande ägde emellertid rum äfven med vissa grupper af tjänstemän, som hörde under landtbruksstyrelsens ämbetsförvaltning, nämligen lärare vid landtbruksinstituten samt statskonsulenterna i olika grenar af landthushållningen, för hvilka rätt att komma i åtnjutande af hel pension, hvad tjänståldern beträffar, ej inträffade förr än vid uppnådda 35 tjänstår.

Hvad lärarna vid landtbruksinstituten anginge, så rekryterades åtminstone vissa af dessa, såsom lärarna i jordbrukslära, husdjursskötsel och andra tekniska ämnen, oftast bland personer, som först i och med erhållandet af sin befattning vid instituten inträdde i statens tjänst, och statskonsulenterna komme nästan alltid att utses bland dylika, företrädesvis bland hushållningssällskapens konsulenter. Det syntes därför landtbruksstyrelsen med rättvisa och billighet öfverensstämmande samt för möjligheten att erhålla dugliga tjänstemän synnerligen önskligt, att den för erhållande af hel pension äfven för dessa tjänstemän stadgade tjänståldern bestämdes till 25 år.

I sammanhang härmed har landtbruksstyrelsen äfven framhållit, att byråchefen för landtbruksärenden inom styrelsen, för hvilken befattnings erhållande erfordrades, bland annat, att vara i landthushållning erkändt kunnig och förfaren, väl undantagslöst komme att utses bland personer, hvilka icke vid den för hel pensions erhållande stadgade lefnadsåldern kunde tänkas hafva uppnått 35 tjänstår. Äfven för denne tjänsteman syntes alltså i förevarande afseende den föreskrifna tjänståldern rättvisligen och lämpligen böra nedsättas med 10 år eller till 25 tjänstår.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, har landtbruksstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes göra framställning till Riksdagen om sådan ändring i gällande pensionslag, att rätt att komma i åtnjutande af hel pension måtte inträda för byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen och statskonsulenter i olika grenar af landthushållningen vid uppnådda 67 lefnads- och 25 tjänstår samt för lärare vid statens landtbruksinstitut vid 65 lefnads- och 25 tjänstår.

Styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Äfven styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet har i underdånig skrifvelse den 9 november 1910 riktat uppmärksamheten på, att vid centralanstalten anställda föreståndare och öfverassistenter icke kunde beräknas hafva inträdt i statstjänst så tidigt, att de vid den för pensionsrätt i allmänhet för civila tjänstinnehafvare fastställda lefnadsålder af 67 år kunde hafva tjänstgjort i 35 år. I anslutning härtill har styrelsen vidare framhållit, hurusom på tjänstemännen vid anstaltens afdelningar för landtbrukskemi, botanik och entomologi samt föreståndaren för det bakteriologiska laboratoriet ställdes fullt så stora fordringar på vetenskaplig utbildning och före tjänstens tillträdande genom vetenskapliga arbeten ådagalagd kompetens, som på innehafvare af de i förenämnda 5 § e) nämnda lärarbefattningar. Om åter fordringarna i afseende på vetenskaplig utbildning i regel kunde ställas något lägre på öfriga tjänstemän vid centralanstalten, så tillkomme emellertid där i stället den väl behöfliga och i stadgarna för centralanstalten uppställda fordran på praktisk erfarenhet i landthushållning, hvilket hade till följd, att endast sådana, som efter teoretiska studier under flerårig praktisk verksamhet vunnit den erforderliga erfarenheten, med framgång kunde uppträda såsom sökande till ifrågavarande tjänster. Vid en granskning af de nuvarande innehafvarnas af ifrågavarande tjänster lefnads- och tjänstålder visade det sig ock, att endast en af dessa enligt nu gällande bestämmelser om pensionsrätt kunde blifva berättigad att erhålla full pension vid uppnådda 67 lefnadsår, under det de öfriga uppnådde erforderliga 35 tjänstår först vid resp. 77, 72, 75, 68, 72 och 71 års ålder. Uppenbarligen kunde det icke anses rättvist, att anstaltens tjänstemän vid sin afgång från tjänsten i regel icke erhölle full pension, och för centralanstalten innebure detta minskade utsikter att i täflan med andra institutioner draga till sig genom begåfning och föregående verksamhet framstående personer. I detta afseende vore anstaltens konkurrensförmåga så mycket mindre, som dess tjänster icke erbjöde utsikt till några andra fördelaktigare anställningar.

På grund af det sålunda anförda har styrelsen för centralanstalten hemställt om sådan ändring i nu gällande pensionslag, att föreståndare och öfverassistenter vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet blefve berättigade att erhålla full pension vid uppnådda 67 lefnads- och 25 tjänstår.

Statskontoret.

I infordradt underdånigt utlåtande den 8 december 1910 öfver landtbruksstyrelsens förenämnda skrifvelse har statskontoret erinrat, att

1899 års pensionskommitté i sitt betänkande den 7 november 1902 angående förändradt ordnande af det civila pensionsväsendet anfört, att en nedsättning i den för hel pension i allmänhet stadgade tjänståldern vore på sin plats, när mer än vanligt långa förberedelser kräfdes för att vinna och ådagalägga nödig kompetens för tjänstens behöriga skötande, men tillika förklarat, att det vore angeläget att begränsa undantagen till det minsta möjliga antal grupper af tjänstinnehafvare samt att under en och samma bestämmelse sammanföra alla tjänstinnehafvare med något så när likformig verksamhet och kompetens.

Dessa principer, som låge till grund för bestämmelserna i 5 § af lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension vore, enligt statskontorets mening, fullt riktiga. Att under sådana förhållanden bland nu ifrågavarande tjänstinnehafvare liksom bland öfriga grupper af befattningshafvare kunde förekomma fall, då vid tidpunkten för tvungen afgång från tjänsten ännu åtskilliga år fattades i den för rätt till hel pension stadgade tjänståldern, kunde icke undvikas, och detta syntes, så länge ett sådant förhållande icke vore regel inom viss tjänstemannagrupp, icke böra föranleda någon undantagsbestämmelse.

Huruvida en dylik undantagsbestämmelse kunde anses på grund af hvad landtbruksstyrelsen nu anfört vara på sin plats vare sig i fråga om nyssnämnda föredragande eller beträffande öfriga nu ifrågavarande tjänstinnehafvare, kunde statskontoret med ledning af tillgängliga handlingar icke bedöma; men statskontoret, som visserligen ansåge sig böra vidhålla sina principiella betänkligheter mot rubbningar af pensionslagens bestämmelser i förevarande hänseende, ville emellertid framhålla, att, därest det visade sig, att de nuvarande bestämmelserna medförde svårigheter för behörig rekrytering af dessa tjänster eller åstadkomme, att innehafvarna af dessa tjänster i regel icke komme i åtnjutande af skälig pension, samt således måste anses lända till obillighet för dem vid jämförelse med andra tjänstinnehafvare, omständigheter syntes föreligga af beskaffenhet att berörda principiella betänkligheter måste vika.

Sedermera har statskontoret i den 22 december 1910 afgifvet underdånigt utlåtande öfver styrelsens öfver nämnda centralanstalt framställning åberopat sitt nyssberörda underdåniga utlåtande den 8 i samma månad.

Departementschefen.

Såsom redan i det föregående blifvit angifvet, har i 1907 års pensionslag tillfälle blifvit vissa tjänstemän beredt att erhålla full pension vid något tidigare lefnadsår och vid afsevärdt lägre tjänstålder än som

är stadgadt för civila tjänstinnehafvare i allmänhet. Dessa tjänstemän intogo redan före den nya pensionslagens utfärdande dylik undantagsställning på grund däraf, att deras tjänstgöring ansågs vara af mera ansträngande natur eller därför att det för dem kräfdes mer än vanligt långa förberedelser för att vinna och ådagalägga nödig kompetens för respektive tjänsters behöriga skötande.

Bland dessa tjänstinnehafvare äro lärarna vid rikets universitet och vid vissa andra särskildt angifna högskolor, med hvilka lärare såväl lärarna vid landtbruksinstituten som centralanstaltens tjänstemän i här ifrågavarande hänseende med fullt skäl synas kunna likställas. Beträffande sistberörda lärare och tjänstemän är i sammanhang med fastställandet af vederbörande lönestater respektive 1905 och 1906 föreskrifvet, att de skulle vara skyldiga att afgå vid uppnådda 65 lefnadsår *och* 35 tjänstår. Om de vid nämnda lefnadsålder icke innehade erforderligt antal tjänstår för erhållande af pension, ägde de sålunda enligt ifrågavarande bestämmelse kvarstå i tjänsten, till dess de stadgade tjänståren voro uppnådda.

Då emellertid bland villkoren för löneförmånernas åtnjutande därjämte förekom, att vederbörande tjänstemän voro underkastade de förändrade bestämmelser, som ifråga om pension kunde varda utfärdade, äro de numera, i enlighet med den nya pensionslagens föreskrifter, skyldiga att afgå vid 67 lefnadsår, vare sig den stadgade tjänståldern af 35 år då blifvit uppnådd eller ej.

Vid besättande af såväl lärarbefattningar vid landtbruksinstituten som föreståndare- och öfverassistentplatser vid centralanstalten kan det i många fall vara önskvärdt att kunna påräkna sökande från universiteten, i vissa fall äfven från veterinärinstitutets och tekniska högskolans lärarkårer. Utsikterna härför äro emellertid för närvarande synnerligen små, då pensionsförhållandena vid dessa sistnämnda läroanstalter äro så ojämförligt mycket fördelaktigare än vid landtbruksinstituten och centralanstalten. Och att detta kan komma att inverka i hög grad menligt såväl på landtbruksundervisningens tidsenliga bedrifvande som på utvecklingen af den viktiga försöksverksamheten på jordbruksområdet är uppenbart.

Olägenheten häraf blir än mera kännbar, då de stora fordringar på såväl framstående vetenskapliga insikter som praktisk erfarenhet och duglighet, hvilka måste ställas på här ifrågavarande lärare och försöksledare, hafva till gifven följd, att äfven sökande från andra verksamhetsområden endast i ett eller annat sällsynt undantagsfall kunna påräkna att vid så unga år erhålla anställning vid vare sig landtbruksinstitut eller centralanstalten, att de vid uppnådda 67 lefnadsår innehafva

nu erforderligt antal tjänstår. Af de för närvarande vid landtbruksinstituten anställda 16 ordinarie lärare kunna enligt nu för dem gällande bestämmelser endast 8 påräkna att erhålla full pension. De öfriga uppnå erforderliga 35 tjänstår först vid 68—80 års ålder, 6 af dem först efter uppnådda 73 år. För centralanstaltens tjänstemän ställa sig, såsom i det föregående blifvit anfördt, gällande pensionsbestämmelser ännu ogynnsammare.

Fullgiltiga skäl synas mig sålunda föreligga att bereda såväl landtbruksinstitutens lärare som centralanstaltens tjänstemän motsvarande förmåner ifråga om pension, som lärare vid universiteten och vissa andra i pensionslagen angifna högskolor nu åtnjuta.

Centralanstaltens styrelse har beträffande lefnadsåldern föreslagit bibehållandet för anstaltens tjänstemän af nu gällande åldersgräns eller 67 år. Då emellertid dessa tjänstemän härigenom skulle komma att intaga en undantagsställning, som alltid i viss mån skulle kunna medföra olägenheter sådana som jag ofvan antydt, och då därtill ytterligare kommer, att tjänstgöringen vid centralanstalten torde kunna anses vara af mera ansträngande natur på grund af de resor, som tjänstemännen i stor utsträckning måste företaga för att vid försöksverksamhetens bedrifvande skapa det samarbete med det praktiska jordbruket, som med rätta framhållits såsom ett önskemål, synes mig åldersgränsen äfven för dessa tjänstemän böra bestämmas till 65 år.

Den nu gällande lönestaten för statskonsulenterna fastställdes vid 1905 års riksdag och äfven för dem stadgades då ifråga om pension detsamma som för lärarne vid landtbruksinstituten. De voro sålunda före den nya pensionslagens ikraftträdande pensionsberättigade vid 65 lefnadsår och 35 tjänstår och de måste nu afgå vid 67 års ålder, oberoende af det antal tjänstår de hunnit intjäna. Då deras tjänstgöring på grund af ansträngande resor, som de under så godt som hela året måste företaga, är synnerligen betungande och uppslitande, torde de beträffande den för skyldighet att afgå föreskrifna lefnadsåldern närmast böra likställas med landtbruksingenjörer och distriktslandtmätare och densamma sålunda äfven för dem bestämmas till 65 år. Då de emellertid i motsats till dessa sistnämnda tjänstemän, som ganska tidigt kunna vinna sådan anställning, som berättigar till tjänstårsberäkning, i allmänhet först vid utnämning till statskonsulent — och då i regel vid jämförelsevis högre ålder — inträda i statens tjänst, finner jag landtbruksstyrelsens framställning, att de redan vid uppnådda 25 tjänstår skola vara pensionsberättigade, fullt befogad. De skulle under sådana förhållanden komma

att inrymmas i samma grupp af tjänstinnehafvare som länsveterinärerna, hvilka, äfven de, först vid mera framskriden ålder, kunna påräkna att vinna befordran till denna tjänst och först då få börja att räkna tjänstår som berättiga till pension.

De af mig nu ifrågasatta ändringarna i förevarande § af pensionslagen lära böra få sin plats i det nya mom. f), motsvarande nuvarande mom. e).

Hvad slutligen angår byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen, intar denne i så måtto en särställning, att till befattning såsom sådan kan utses endast en i praktiska värf pröfvad, med jordbruket och dess binäringar fullt förtrogen man. En sådan person torde ytterst sällan förut innehaft statstjänst och i hvilket fall som helst vid sin befordran till ifrågavarande byråchefstjänst hafva nått en mognare ålder. Med nuvarande bestämmelser lärer han däiför i allmänhet icke kunna beräknas komma i åtnjutande af hel pension. En sänkning i den till dylik pension berättigande tjänståldern synes mig sålunda äfven här vara af behofvet påkallad, om man skall kunna påräkna att till denna för landets jordbruk så viktiga befattning erhålla lämplig person med önskvärda förutsättningar att tillföra landtbruksstyrelsen den erfarenhet och sakkunskap, som kräfvas för att det praktiska jordbrukets intressen skola blifva på nöjaktigt sätt inom styrelsen tillgodosedda. Anledning till att för denna tjänstinnehafvare sänka den nu för skyldighet att afgå stadgade lefnadsåldern — 67 år — anser jag, lika med landtbruksstyrelsen, icke föreligga.

Hvad jag ifrågasatt beträffande byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen torde lämpligen böra erhålla sin plats i ett nytt mom. i) i förevarande §.

I full öfverensstämmelse med hvad statskontoret i sina utlåtanden öfver de här förevarande framställningarna anfört, anser äfven jag, att afvikelser från de i nu gällande pensionslag gjorda grundstadgandena endast undantagsvis böra förekomma och alltid begränsas till endast de fall, där särskildt viktiga skäl påkalla undantagsbestämmelser. Sådana skäl synas mig i de här angifna fallen vara förhanden. Med de för här ifrågavarande befattningar nu gällande pensionsförmåner kunna afsevärda svårigheter uppstå att få befattningarna på fullt tillfredsställande sätt besatta. Och innehafvarna af dem torde, såsom jag i det föregående påvisat, i regel icke kunna tillträda dessa vid så tidig ålder, att de, då de uppnått den lefnadsålder, vid hvilken de enligt nu gällande bestämmelser måste afgå, hunnit intjäna nu för dem stadgade tjänstår.

De ändringar i pensionslagen, som föranledas af hvad jag nu föreslagit, böra införas i lagens 5 § och omedelbart träda i kraft.»

Hvad först angår förslaget, i hvad det afser ändrade bestämmelser i fråga om chefens för medicinalstyrelsen pensionsrätt, tillåter sig utskottet erinra därom, att detta förslag föranledts af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande omorganisation af och löneregleringen för medicinalstyrelsen. Detta förslag åter var uppgjordt under förutsättning att veterinärärendena skulle öfverflyttas från medicinalstyrelsen till landtbruksstyrelsen. Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har emellertid på grund af kamrarnas skiljaktiga beslut för denna Riksdag förfallit. Enligt hvad af statsutskottets utlåtande nr 103 inhämtas, har statsutskottet funnit jämväl frågan om organisation af och löneregleringen för medicinalstyrelsen böra för det närvarande förfalla och därför afstyrkt såväl Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning som ock i ämnet väckta motioner. *Utskottet.*

Under sådana förhållanden anser sig ej heller bankoutskottet böra tillstyrka någon ändring af pensionslagens bestämmelser beträffande chefen för medicinalstyrelsen utan böra dessa bestämmelser bibehållas vid sin nuvarande lydelse.

Beträffande förslaget om ändrade pensionsbestämmelser för provinsialläkare och förste provinsialläkare har utskottet icke haft något att erinra.

Vidkommande öfriga af Kungl. Maj:t föreslagna ändringar, nämligen i fråga om pensionsåldern för byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen, lärare vid landtbruksinstituten, statskonsulenter samt öreståndare och öfverassistenter vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet har utskottet, som anser det vara angeläget att så mycket som möjligt begränsa undantagen från den generella bestämmelsen rörande antalet uppnådda tjänstår, ej funnit tillräckligt vägande skäl anförda för bifall till förslaget. Det lärer nämligen knappast kunna visas, att det medfört svårigheter att behörigen rekrytera ifrågavarande tjänster. Då för öfrigt äfven andra tjänster kunde tänkas böra af enahanda skäl likställas med dem, om hvilka här är fråga, har utskottet ansett de principiella betänkligheterna böra mana till försiktighet, hvarför utskottet funnit sig böra afstyrka bifall till förslaget i denna del.

Under åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet,

att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, ville för sin del antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

Stockholm den 19 maj 1911.

På bankoutskottets vägnar:

WERNER G. VON SCHWERIN.

Bilaga.

Lag

om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

5 §.

(Nuvarande lydelse:)

Rätt att komma i åtnjutande af hel pension inträder:

för manlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextiosju lefnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextio lefnadsår och trettio tjänstår;

dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna samt blindundervisningsanstalterna: vid femtiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

b) för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien minst tio år: vid sextio lefnads- och trettio tjänstår;

c) för provinsialläkare: vid sextiotvå lefnads- och tjugusju tjänstår;

d) för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka, betjänte vid tullverkets kust- och gränsbevakning, gymnastiklärare, de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare äfvensom beridare vid hingst-

(Af utskottet föreslagen lydelse:)

Rätt att komma i åtnjutande af hel pension inträder:

för manlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextiosju lefnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextio lefnadsår och trettio tjänstår;

dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna samt blindundervisningsanstalterna: vid femtiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

b) för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien minst tio år: vid sextio lefnads- och trettio tjänstår;

c) för provinsialläkare *och förste provinsialläkare, som tillika är provinsialläkare;* vid sextiotvå lefnads- och *tjugu* tjänstår;

d) för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka, betjänte vid tullverkets kust- och gränsbevakning, gymnastiklärare, de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare äfvensom beridare vid hingst-

(*Nuvarande lydelse:*)

depå: vid sextiotvå lefnadsår och trettio tjänstår;

e) för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärinstitutet, fria konsternas akademi och musikaliska akademiens konservatorium äfvensom för länsveterinärer: vid sextiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

f) för bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna, postvaktbetjänte, betjänte vid tullverkets lokalförvaltning, andra ämnes- och öfningslärare vid statens läroverk än de under d) och e) särskildt angifna äfvensom geologer vid Sveriges geologiska undersökning, landtbruksingenjörer och distriktslandtmätare samt tjänstemän och betjänte vid den lokala skogsförvaltningen: vid sextiofem lefnads- och trettiofem tjänstår;

g) för chefen för medicinalstyrelsen och chefen för landtbruksstyrelsen: vid sextiosju lefnadsår och tio tjänstår såsom chef för den styrelse, enhvar af dem tillhör.

(*Af utskottet föreslagen lydelse:*)

depå: vid sextiotvå lefnadsår och trettio tjänstår;

e) *för förste provinsialläkare, som icke tillika är provinsialläkare: vid sextiofem lefnads- och tjugutre tjänstår;*

f) för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärinstitutet, fria konsternas akademi och musikaliska akademiens konservatorium äfvensom för länsveterinärer: vid sextiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

g) för bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna, postvaktbetjänte, betjänte vid tullverkets lokalförvaltning, andra ämnes- och öfningslärare vid statens läroverk än de under d) och f) särskildt angifna äfvensom geologer vid Sveriges geologiska undersökning, landtbruksingenjörer och distriktslandtmätare samt tjänstemän och betjänte vid den lokala skogsförvaltningen: vid sextiofem lefnads- och trettiofem tjänstår;

h) för chefen för medicinalstyrelsen och chefen för landtbruksstyrelsen: vid sextiosju lefnadsår och tio tjänstår såsom chef för den styrelse, enhvar af dem tillhör.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912.

Reservation

af herrar *von Stapelmohr*, *Hedenstierna, Troedsson*, *Svensson* i Skyllberg och *Mallmin,* hvilka yrkat bifall till den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen af mom. f) och i) af förevarande lagförslag.

Herrar *Carlberg*, *Eklund*, *Hansson* i Solberga, *Thylander* och *Neiglick* hafva begärt få antecknadt, att de ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.